

HÜSEYİN SUAT YALÇIN'IN
YAYINLANMAMIŞ BİR PİYESİ: ZÜPPELER

ENVER TÖRE
(Marmara Üniversitesi)

Cenab Şehabeddin'in piyesleri üzerinde bir araştırma yaparken¹; onun, kitab haline gelmemiş *Yalan* isimli oyununun İstanbul Şehir Tiyatroları Kütüphanesi'nde bulunan tek elyazması nüshasını incelemek istedim. Bir kaç kere dilekçe ile bu kütüphaneye müracaat ettimse de gerekli izni o gün için alamadım.² Bu durum karşısında yapacak tek şey kalmıştı. Daha önce bu eseri okumuş olduğu, bu konuda *Türk Dili* dergisinde yayınlamış olduğu bir yazısından³ anlaşılan Metin And Bey'e müracaat etmek. Kendileri bana lutfedip *Yalan* 'ın daktilolu metniyle beraber, Cenab'dan da izler taşıyabileceği düşüncesiyle incelenebilmesi için, *Züppeler* adıyla tertib edilmiş bir müzikli oyununun metnini de verdiler.

Servet-i Fünûn kalemleri Cenab Şehabeddin (1870-1942) ve Hüseyin Suat (1867-1942)'in birlikte kaleme aldıkları iddia edilen *Derse Devam Edelim*'in bir versiyonu olduğu öne sürülen *Züppeler*'i önce çalışmama almak istedim. Fakat metni dikkatlice incelediğimde Cenab'dan hiç bir iz bulamadım. Tamamiyle Hüseyin Suat'a aid olduğunu düşündüğüm ve bugüne kadar neşredilmemiş olan *Züppeler*'i en azından metin olarak daha fazla

¹ Enver Töre, *Cenap Şehabettin ve Tiyatroları*, Lisans Tezi, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Türkiyat Enstitüsü 1978, nr.1845.

² O gün abartılı bulduğum hassasiyetlerine kızdığım kütüphane idarecilerini şimdi takdirle yâdediyorum. Zira, o günden bu güne Şehir Tiyatroları Kütüphanesi'nde *Yalan* da dahil olmak üzere pek çok kıymetli yazma ve matbû eser sırta kadem bastı.

³ Metin And, "Cenap Şehabettin ve Tiyatro", *Türk Dili*, Ekim 1966.

elimde tutmanın bir anlamı yoktu. Bu yüzden metnini neşrederek, Türk Tiyatro Edebiyatı tarihine küçük de olsa bir katkıda bulunmak istedim.

***Züppeler'e Giden Yol: Cenab ve Hüseyin Suat'ın Ortak Eseri
Derse Devam Edelim***

Cenab Şehabeddin'in Hüseyin Suat Yalçın ile birlikte *Derse Devam Edelim* adıyla bir vodvil (*vaudeville*) tertib ettiği, *Yeni Gazete*'nin 26 Ocak 1328 tarihli sayısında, yazarların piyeslerinden seçerek gönderdikleri ileri sürülen iki sahnenin yayınlanmasından anlaşılır. Bu sahnelerden birincisi, birinci perdenin dokuzuncu sahnesi; yani Hoca Müştak Efendi'nin Hafı ile Safi'ye nasıl müzikli ders verdiğini babaları Tayfur Bey'e gösterdiği sahne; diğeri ise, ikinci perdenin on birinci sahnesi, yani Safınaz Hanım ile kızları Resmiye ve Rasime'nin ev ararken İffet ve Saffet'le karşılaştıkları sahnedir.

Derse Devam Edelim 1910 yılında Varyete ve Osman Bey tiyatrolarında oynanır, fakat beğenilmez. Daha sonra 9 Haziran 1920'de *Küçük Beyler ya da Derse Devam Edelim* adıyla yeniden tanzim edilerek sahnelere gelir. Bu defa Darülbedâ'i'de oynanır. Oyun hakkında o dönemde kaleme alınmış bir eleştiride, *Küçük Beyler*'in *Derse Devam Edelim*'in değişikliğe uğramış hali olduğu söylenmektedir.⁴ Buna göre, oyuna "Sükna Buhranı" gibi bazı günlük sorunlara değinen yerler katılmış, ancaj piyes yine de tatmin edici olmamıştır.

Küçük Beyler için yazılan eleştiri yazılarından piyesin konusunu da öğreniyoruz. Oyunda, "Tayfur Bey'in iki genç oğlu vardır. Bunların Müştak Efendi adında bir hocaları, Arif Ağa adında bir de lâlâları bulunmaktadır. Gençler, yaşlarına bakmadan eve hafif kadınlar alıp sabaha kadar eğlenmektedirler. Tayfur Bey oğullarını Safınaz adında bir kadının Rasime ile Resmiye adındaki iki kızına vermek, kendisi de Safınaz'la evlenmek istemektedir. Küçük Beyler, kapatmaları, Safınaz Hanım ve kızları evlenmeden önce aynı evde tam bir vodvil karışıklığı ve düğümlemesi içinde karşılaşılırlar.

Oyunu eleştiren Bahattin Tevfik, belli başlı aksaklıklar olarak şu hususların altını çizer: Oyunun belli bir amacı yoktur. Olaylar dizisi kusurlu kurulmuştur ve gerçeğe uymamaktadır. Olaylar arasında bağlantılar zorlamadır. Söyleşmeler töreye aykırı ve yapmacıktır. Kişiler tutarlı çizilmemiştir. Ona

⁴ Yusuf Ziya, "Küçük Beyler", *Alemdar*, 2838 (11 Haziran 1920).

göre bu eser, çeşitli Avrupa oyunlarından bir araya getirilmiş bir karışımdan başka bir şey değildir.⁵ Baha Tevfik, piyesi oynayan tiyatroyu da şu sözlerle kınamaktadır:

*“Din, âdet, ahlâk itibariyle hayât-ı ictimâiyemize yabancı ve gayr-ı mutâbık olması dolayısıyla da bu piyese millî bir eser demek de kabil olmaz. Bütün bunlardan sarf-ı nazar Küçük Beyler, en basit temâşâ sanatı kavâ'idine bile tevâfuk etmediği cihetle dün akşamki ilk temsilinde müthiş bir sukûta ma'rûz kalmış, doğmasıyla ölmesi beraber olmuştur. Nitekim evvelki akşam temsilin hitâmında temâşâgerânın gösterdikleri istiskâl, bunu pek güzel ifâde ettiği gibi mü'elliflerine ve Dârülbendâyî'e de bu güzel bir vesile-i ikaz olmuştur”.*⁶

Oyundaki ikinci eleştiri yazısı daha ılımlıdır.⁷ Ancak o da, oyunun halkı güldürmek için gıdıkladığını, iki yazarın üslûplarının birbirine uymadığını, en iyisi oyunu yırtıp atmak olacağını ileri sürer. Yusuf Ziya'ya göre, oyunda en başarılı oynayışlar Hoca Müştak'da Nurettin Şefkatî ile mahalle muhtarında Şadi Bey'dir.

Aslına bakılırsa, piyes hakkında olumlu bir tenkid yoktur. Hattâ Darülbendâyî'de oynanan pek çok piyes hakkında yazılar yazan Reşad Nuri, bir yazısında "*Belkis ve Küçük Beyler*"e tenkid yazmamıştım, onların lehine tenkid yazmaktan beni kim men' edebilirdi" sözlerini sarf etmiştir.⁸ Bu sözler, Reşad Nuri'nin de eser hakkında tenkid yazmış olanların kanaatine katıldığı şeklinde yorumlanabilir. Peyami Safa da *Tercüman-ı Hakikat*'te (10 Haziran 1920) çıkan alaylı ve öfkeli yazısında, bu eseri Darülbendâyî'nin iflası olarak niteler ve diğer eleştirmenlerle birleşen hükümler verir.

Züppeler ve Yazarı

Büyük tepkiler alması üzerine, Cenab Şehabeddin ve Hüseyin Suat'ın birlikte kaleme aldıkları *Küçük Beyler yâhud Derse Devam Edelim* kitabı olarak basılmaz. Hattâ Darülbendâyî'nin kitablığında tek bir nüshası bile yoktur. Piyese daha sonra yeni bir versiyon olarak, ana çatı muhafaza edilmek şartıyla,

⁵ Bahattin Tevfik, "Küçük Beyler", *İleri*, 867 (11 Haziran 1920).

⁶ Bahattin Tevfik, *a.g.m.*

⁷ Yusuf Ziya, *a.g.m.*

⁸ Reşad Nuri Güntekin, *Tiyatro ile İlgili Makaleler*, hazırlayan: Kemal Yavuz, İstanbul 1978, 321.

biraz kısaltılarak ve değiştirilerek *Züppeler* adıyla Hüseyin Suat tarafından müzikli güldürü halinde tanzim edilir. Cemal Sahir Opereti'nin oyun dağarcığında yer alan bu müzikli güldürüyü Milli Tiyatro Heyeti 1923 yılında oynar. Metin And'tan öğrendiğimize göre, bu yeni versiyonda şahısların adları yine değiştirilmiştir. Hafı ile Safi, Şemai Bey ile Lemi Bey olmuş, bunlardan birincisini Cemal Sâhir, ikincisini Refik Bey oynamışlardır. Müştak Hoca'yı Fahri Bey, Safinaz'ı Nimet Hanım, Tayfur Bey'i Nurettin Bey, Lâlâ'yı Rifat Bey oynamışlardır. Oyunda iki kızın adı da değişmiş ve Şadiye ile Hadiye olmuştur. Bunları da sırasıyla Mine ile Mahmûre Hanımlar oynamışlardır. Duyuruda yalnız Hüseyin Suat adına rastlanmakta, Cenab Şehabeddin'in adına ise rastlanmamaktadır.⁹

Bizim kanaatimiz, Cenab'ın Hüseyin Suat ile devrin modasına uyularak bir vodvil (*vaudeville*) tertib etme isteğinin *Derse Devam Edelim*'i ortaya çıkardığı, eserin beğenilmemesi üzerine ise Cenab'ın bu işten çekildiği yolundadır. Piyes, *Küçük Beyler yâhud Derse Devam Edelim* şeklinde yeniden sahneye getirilirken Cenab'ın piyese müdâhalesinin olmadığını düşünüyoruz. Zîra, piyeste yapılan değişiklikler Cenab'ın eserdeki ilk izlerini silmiştir. Gerek tarz olarak gerekse muhteva bakımından her iki eserin de Hüseyin Suat'a daha yakın durduğunu söyleyebilirim. Bu görüşümü desteklemesi bakımından, Cenab'ın hem tenkidî yazılarına hem de telif iki eserine iyi bakmak gerekir. Zîra, yazdığı tenkidî yazılarda tiyatro eserlerinin yapısı üzerinde duran ve bu yüzden bazı eserleri (meselâ *Jön Türk*) hırpalayan Cenab'ın; diğer iki piyesinde kuruluş bakımından aksaklık yoktur. Bu bakımdan *Küçük Beyler*'de Cenab'ın payının pek fazla olmadığını düşünebiliriz. Kaldı ki Cenab'ın adı, eserin bir başka versiyonu olan "Züppeler" oyununda hiç yer almaz.¹⁰

Öyle gözüküyor ki Cenab, *Yalan* için yapılan ağır tenkitlerden sonra piyes yazmaktan vazgeçmiştir. Bu durumda *Küçük Beyler*'e Hüseyin Suat sahip çıkarak geliştirmiş, *Züppeler* adıyla yeniden tanzim etmiştir. Nitekim, Hasan Akay'ın Cenab üzerine hazırladığı kitapta, Cenab'ın ağzından *Küçük Beyler* hakkında bizim görüşlerimizi doğrulayan bilgiler aktarılır. Cenab, "Edebiyat Delikanlılarına" başlıklı yazısında *Küçük Beyler*'in ilk defa Ferah Tiyatrosu'nda temsil edildiğini belirttiikten sonra; "daha evvel bir kere Şişli'de, bir defa da Beyoğlu'nda oynanmış" olduğunu, bu temsiller sırasında

⁹ Metin And, *a.g.m.*

¹⁰ Geniş bilgi için Enver Töre, *Cenap Şehabettin ve Tiyatroları*, 1978.

hiç kimse tarafından ağır bir tenkide uğramadığı halde Dârübâdâyi'deki temsilinin şiddetle muahaze edildiğini, halbuki daha önceki halinin "daha dekolte, daha tuzlu, daha oynak" olduğunu ifade etmektedir. O zaman eserin muharriri olarak yalnız Hüseyin Suat isminin geçmiş olmasını buna sebep gösteren Cenab, ilannâmelerde kendi adını görünce hoşnut olmamakla beraber bu emrivâki karşısında feylesofâne bir sükût ile bunu kabullendiğini söyler.¹¹

Bizim bu yazının eki olarak neşrettiğimiz metinde isimler yine değişmiştir. *Züppeler*'in yeni bir versiyonu olan metinde 23.5.1938 tarihi ve *Suflör B.* adına rastlanmaktadır. Metnin, sahneye konulurken değiştirildiğini düşünmek de mümkündür. Zîra, bu metin suflörün kullandığı metindir.

Küçük Beyler yâhud Derse Devam Edelim isimli vodvilde şahıs kadrosu on kişiyken; *Züppeler*'de bu sayı yedi kişiye düşer. Eğlence kadınları İffet ile Saffet'in yanı sıra, Râsime ile Resmiye'nin anneleri Safinaz Hanım piyeste yoktur. En çok eleştiri alan bu kısım belli ki çıkarılmıştır. Bundan başka *Züppeler*'de baba Tayfur Bey'in adı Asaf Bey, oğulları Hafî ile Safî'nin adı Naci ile Raci, Lâlâ Arif Ağa'nın adı Mehmet Ağa; Hoca Müştak Efendi'nin adı Yahya Efendi ve kızlar Râsime ile Resmiye'nin adı Nesime ve Vesile olarak değiştirilmiştir.

Züppeler'in konusu kısaca şöyledir: Ahlâka çok önem veren, çocuklarının ahlâklı yetişmeleri için özel hocalar elinde yetişmelerine imkân sağlayan Tayfur Bey; oğulları Naci ile Raci'yi kendi bulduğu dul bir kadının kızları ile gözleri açılmadan evlendirmek ister. Bu arada kendisi de kızların anneleriyle evlenecektir. Halbuki çocuklar, Nesime ve Vesile adında iki kızla sevişmektedirler. Asaf Bey'in planladığı izdivac gerçekleşemez. Hoca Yahya Efendi'nin ve Lâlâ Mehmet Ağa'nın yardımlarıyla, gençler sevdiklerine kavuşurlar.

Züppeler'i dikkatlice incelediğimizde o günlerde tiyatrodâ rağbet bulan vodvil tarzıyla geleneksel Osmanlı tarzının hercümerc edildiğini görürüz. Piyeste Moliere tesiri de göze çarpar. Kelimelerin farklı anlaşılıp söylenişlerinden doğan espriler dikkatleri çekmektedir. Lâlâ Mehmet Ağa, Moliere'nin uşak tiplmesi ile bizim Karagöz ve Kavuklu tipinin arasında durur. Hüseyin Suat'ın, -çok doğru olmasa da- kelimelerin yanlış anlaşılmasından yola çıkarak yaptığı esprileri bu yüzden bildik ve tanıdık. Geleneksel tiyatomuz

¹¹ Hasan Akay, *Cenab Şahabeddin*, İstanbul 1998, 66-67.

Ortaoyunu ve Karagöz'de; mesela *Kanlı Nigâr*'da; yâhud Musahibzâde'nin *İtaat İlâmı*'nda benzer sahneler vardır.

Bir kısım yazarların, bilhassa Cumhuriyet'in ilânından sonra yenilikleri halka kolayca taşıyabilmek maksadı ile geleneksel tarza yakın durduklarını görüyoruz. Bu oyunda da, devrin eğitim sistemi yanında gençlerin evlenme meselesi ve ahlâk anlayışının yeniden gözden geçirilmesi düşüncesi alışılmış tarzın içinde teklif ediliyor. Bilhassa Tanzimat'tan itibaren yazarlarımızın tekrarlamaktan usanmadıkları, gençlerin istedikleriyle evlenmeleri düşüncesi, öne çıkarılıyor. Bu yapılırken Şinasi ekolüne dayanıp geniş halk kitlelerine bu görüşün mal edilmesi sağlanmak isteniyor. Ancak, *Züppeler*'de verilmek istenen mesajlar; kargaşa ve gümbürtünün içinde yâhud komiklik yaratma iddiasıyla icad edilen tarz ve tavrın arasında, gerekli derinliğe yeterince ulaşamıyor. Mesajlar komik durumun çok gerisinde kalıyor.

Züppeler'in edebî kıymetinin çok fazla olduğunu söylememiz biraz zor olsa da, Türk tiyatrosunda 1910'dan 1940'lı yıllara kadar uzanan vodvil tarzının cazibesi ile geleneksel tarzımızın yeniden aranışı macerasında, bu eserin hiç şüphesiz ki bir yeri vardır. Modern tiyatro akımlarının kullandığı bir takım teknikler yanında postmodernizmin tiyatrodaki uygulanış biçimini de burada bulabilmemiz mümkündür.¹²

¹² Enver Töre, "Tiyatrodaki Postmodernizm ve Örnek Üç Piyes", *Ülke*, 37(Mayıs 1999), 86-91.

EK:

Hüseyin Suat Yalçın'ın Züppeler Piyesinin Metni
ZÜPPELER

Vodvil-3 Perde

AKSESUAR

Birinci Perde: Masa üzerinde kitablar.

İkinci Perde: Birinci perdenin aynısı

Üçüncü Perde: Rakı takımı

EŞHAS

ASAF BEY: Zengin ve mutaassıb bir ihtiyar

NACİ BEY: Oğlu

RACİ BEY: Oğlu

YAHYA EFENDİ: Hoca

MEHMET AĞA: Uşak

NESİME: Komşu kızı

VESİLE: Komşu kızı

GİRİŞLER

Birinci Perde:

Birinci meclis: Bey sonra Mehmet

İkinci meclis: Naci, Raci, Nesime, Vesile sonra Mehmet

Üçüncü meclis: Naci, Raci, Mehmet, Hoca sonra kızlar

İkinci Perde:

Birinci meclis: Hoca, Kızlar, Beyler, Mehmet sonra Büyük Bey

İkinci meclis: Çocuklar, Bey, Mehmet sonra kızlar

Üçüncü meclis: Hoca, Bey, sonra çocuklar, Mehmet, kızlar

Üçüncü Perde:

Birinci meclis: Nesime, Vesile sonra Naci, Raci

İkinci meclis: Evvelkiler, Mehmet sonra Hoca

Üçüncü meclis: Evvelkiler, Bey

BİRİNCİ PERDE

SAHNE: Oda, ortada bir masa. Yanlarda ve dipte birer kapı. Masanın etrafında sandalyeler ve tezyinat.

Birinci Meclis

Bey sonra Mehmet

BEY: (Düşünceli) Allah.. Allah.. Bugün bu adama ne oldu? Henüz gelip hiç bir şey söylemedi. Halbuki ben onu çocukların hareketini gözetmek için gözcü tayin etmiştim. O da her sabah gelir bir gün evvelki vukuatı bana anlatırdı.. Nerde ise öğle vakti olacak hâlâ görünmedi. Acaba bir fevkalâdelik mi var? Daha ziyâde sabredemeyeceğim. Mehmet... Mehmet... (Mehmet gelmez. Kalkar kapıdan seslenir.) Mehmet... Mehmet...

MEHMET: (Dışarıdan) Efendim..

BEY: Çabuk buraya gel.

MEHMET: Baş üstüne efendim.. (Bey yerine oturur, Mehmet girer).

BEY: Neredesin oğlum. Haniya bu sabah gelip rapor vermedin.

MEHMET: Hangi vapur beyim.

BEY: Vapur değil oğlum.

MEHMET: Vapur dediniz beyim.

BEY: Hayır vapur demedim, rapor dedim. Yani senin anlayacağın bu sabah teknil haberini vermedin.

MEHMET: Anladım beyim. (Asker vaziyeti alır) Manga mevcudu tamam. Üç nefer angaryacı. İki hamamcı. Süngülüler* durmuşlar beni ahıra çektiler?

BEY: Neler söylüyorsun?

MEHMET: Afvedersin beyim, birbirimizin lafını anlayamıyoruz. Burası asker ocağı mı beyim? Teknil haberin burada ne işi var?

BEY: Oğlum ben sana bir vazife vermiştim.

MEHMET: Bilmem

BEY: Canım sen her gün çocukların saati saatine ne yaptıklarını gelip bana anlatmıyormusun?

MEHMET: Ha şimdi anladım. Beyim darılma ama lafı o kadar dolaştırdın ki zâten yarım aklım var onu da kaçıracaktım.

BEY: Ne ise söyle bakalım. Ne var ne yok?

MEHMET: Ne olacak beyim. Her günki gibi yemek yediler, bahçeye çıktılar, kitab okudular, gezdiler, öksürdüler, aksırdılar...

BEY: Sokağa falan çıktılar mı?

MEHMET: Hayır efendim çıkmadılar... Amma velâkin...

BEY: Eeeee... Amma velâkin..

MEHMET: Ben iki işi birden yapamayacağım!

* veya "Sungurlular" (Aktaranın notu).

BEY: Bu da ne demek?..

MEHMET: Öyle ya beyim, ben aşçı mıyım? Yoksa çocuk çobanı mı? Akşama kadar çocukları kovalayacağım diye yemeklere bakamıyorum. Her akşam da sizden takdir işitiyorum.

BEY: Hah.. bak bunda haklısın. Fakat benim için en mühim mesele çocukların takib ve tarassutudur. Yemek ikinci derecede gelir. Onun için çocuklarımın her hareketini harfi harfine bilmek isterim. Bunun için de en sadık, en itimad ettiğim adamımı; yani seni tayin ettim. Bilirsin çocuklarımı çok severim. Onların bir takım münasebetsiz arkadaşlarla düşüp kalkarak ahlâklarının bozulmasına râzı değilim. Mehmet.. Benim nazarımda ehemmiyet verilen bir şey varsa o da ahlâktır.

MEHMET: Haklısın beyim..

BEY: Binaenaleyh çocuklarımın yüzleri gözleri açılmadan onları evlendirmek istiyorum.

MEHMET: Gözleri açılmadan mı?..

BEY: Evet... Yani bir takım çapkın arkadaşlardan çapkınlık öğrenerek ne idüğü belli olmayan kadınlarla, kızlarla dile düşmelerini istemem..

MEHMET: Anlaşıldı beyim..

BEY: İşte ben buna dikkat ettiğim için çocuklarım bu yaşa kadar son derece uslu ve ahlâklı kaldılar. Onlar eminim ki hiç bir kadının ve kızın yüzüne bakmağa bile cesaret edemezler.

MEHMET: Evet efendim haklısınız..

BEY: Dikkat etmiyor musun? Ben mektebe gidip gelirken yollarda baştan çıkmasınlar diye eve hoca getiriyorum. Hele şu tahsilleri bitsin.. İkisini de derhal evlendirceğim..

MEHMET: Münasib efendim.

BEY: Zannedersem tahsilleri de bitmek üzeredir.. Hoca ne âlemde?

MEHMET: İyidir efendim. Sağlığınıza duacı.

BEY: Acaba çocuklar kendisinden istifade edebiliyorlar mı?

MEHMET: Bendeniz cahil bir adamım efendim. Anlamam ki..

BEY: Bu da doğru. Evet onları bir de benim gözden geçirmem lâzım. Hoca buraya ne günleri geliyor?

MEHMET: Salı günleri efendim.

BEY: Bu gün ne?.. Salı.. Demek ki bugün gelecek.

MEHMET: Evet efendim.

BEY: Şu halde hoca gelir gelmez bana haber ver. Bugünkü derste ben de bulunmak isterim...

MEHMET: Baş üstüne..

BEY:(Kalkar) Unutma e mi!..

MEHMET: Unutmam efendim.

BEY: Şunu da unutma ki dünyada en ziyâde itina edilecek bir şey varsa o da ahlâktır.. Ahlâk... (Gider)

MEHMET: Ahlâktır.. Ahlâk.. Bu da adam akıllı deli.. Hey budala hey.. Şu zamanda senin istediğin gibi çocuk yetiştirebilirsen bravo derim sana.. Zamâne gençlerini kendi gibi saloz sanıyor.. Gerçi ben çocukların bir dalaveresini sezmedim; sezmedim ama çocuklar da kendi dalaverelerini benim gibi bir cahil adama çaktıracak kadar divâne değil ya?... Adam sen de şu çocuklar bir evlenseler de ben de tazı gibi arkalarından

koşmaktan kurtulsam. Neme lâzım benim.. Beyefendi ne dedi: Dünyada dikkat edilecek bir şey varsa ahlaktır ahlâk... (Çıkar. Biraz sonra önde Naci, arkada Raci kapıdan içeriye tarassut ederler. Kimse olmadığını görerek dışarıya işaret ederler. Nesime ve Vesile ile sahneye girerler).

İkinci Meclis

Naci-Raci-Nesime-Vesile-sonra Mehmet

NACİ: (Yavaş sesle) Geliniz..

RACİ: (Aynen) Burası تنها

NESİME: Nedir bu korkunuz kuzum Allah aşkına.. Burası kendi eviniz olduğu halde sesinizi çıkarmağa korkuyorsunuz.

NACİ: Şey..

VESİLE: Evet evet.. Korkudan titriyorsunuz.

RACİ: Babamız biraz evvel burada idi de...

NACİ: Babamız evde de...

NESİME: Eeee.. Bundan ne çıkar?.

NACİ: Ya si; görürse...

VESİLE: İyi ya.. Ne çıkar efendim.

RACİ: Ne çıkacak....(Öper) Kavga çıkar; bize mükemmel dört başı mamur bir dayak çıkar...

NESİME: Yoksa babanızdan korkuyor musunuz?

NACİ: Babamızdan korkmamak ne mümkün...

RACİ: Aksi, mutaassıb bir ihtiyar..

NACİ: Halbuki biz sizi de çok seviyoruz.

RACİ: Hem de çıldırasıya...

NESİME: İyi ama siz babanızdan bu kadar korkarsanız..

VESİLE: Üzülmeyin efendim. Biz buna herhalde bir çare bulacağız.

RACİ: Evet evet buna emin olun.

NESİME: Emin olmak istiyoruz ama..

VESİLE: İnanamıyoruz...

NACİ: Bak iki gözüm sana anlatayım (Nesime'yi bir tarafa çeker).

RACİ: Bilsen sana neler söyleyeceğim (Vesile'yi bir tarafa çeker).

(Gizli gizli konuşurlarken Mehmet girer)

MEHMET: A... a.... a....(Evvelkiler farkına varmazlar) Vay küçük beyler vay... Aman beyefendi kulakların çınlasın. Yahu gözü açılmamış süt kuzuları kızları evin içine kadar getirmişler de hiç haberimiz yok. Doğrusu ben de iyi adam gözetlermişim ha.. Canım benim gibi enayiye atlatmak da güç bir şey mi? Hey küçük beyler... (Mehmet'i görünce telaşlanırlar) Kolay gele...

HEPSİ: Mehmet?...

MEHMET: Yahu şaştım da kaldım. Kuzum küçük beyler bu da mı ders?

HEPSİ: (Mehmet'in etrafını sararlar, yalvarırlar) Aman Mehmet ağacığım..

- MEHMET:** Durun benden yana hiç korkmayın.. Ben kimseye bir şey söylemem ama babanız birden bire gelirse alimallah hepinizi birden sopadan geçirir.. Hem şimdi nerede ise hoca da gelir.
- KIZLAR:** Hoca mı?
- BEYLER:** Eyvah..
- KIZLAR:** Ne hocası ?
- MEHMET:** Küçük beylere ders okutan hoca.
- NESİME:** Demek siz daha ders okuyorsunuz ha?
- VESİLE:** Mekteb çocukları..
- NACİ:** Hayır efendim yani..
- RACİ:** Şey canım..
- NACİ:** Efendim bu hoca bize lisan dersi veriyor.
- VESİLE:** Ne lisanı?.. Fransızca ise ben mükemmel bilirim.
- RACİ:** Değil iki gözüm.
- NESİME:** Ben de iyi İngilizce konuşurum.
- NACİ:** Hayır efendim o da değil.
- VESİLE:** Ya ne lisanı öğreniyorsunuz?
- MEHMET:** Caponca
- KIZLAR:** Aaaa. Japonca mı?
- MEHMET:** Şimdi hanımlar şunu bunu bırakın da, hoca gelecek sizi burada görmesin. Hem beyefendi bana tenbih etti, hoca gelince haber vereceğim. O da gelecek...
- BEYLER:** Eyvah..
- KIZLAR:** Bize ne? Bizi buraya çağırınlar düşünün.
- BEYLER:** Fakat.... (Kapı çalınır) Eyvah..
- MEHMET:** Eyvah hoca geldi...
- HEPSİ:** Şimdi ne yapacağız...(Telaş ederler)
- MEHMET:** (Kızlara yan kapıyı göstererek) Siz şuraya saklanın. Ben kapıyı açmağa gidiyorum. (Gider)
- NACİ:** (Nesime'ye) Hadi canım sen şuraya gir... (Mümânata meydan vermeden sağ kapıdan içeri sokar. Kapıyı kapar).
- RACİ:** (Vesile'ye) Biraz şurada dur iki gözüm. (Sol kapıdan içeri sokar kapıyı çeker). Oh. Bittim..
- NACİ:** Dizlerimin bağı çözüldü... (Önde hoca arkada Mehmet gelir.)

Üçüncü Meclis

Naci- Raci-Mehmet-Hoca

HOCA: Selâmünaleyküm çocuklar.

BEYLER: Aleykümselam efendim..(El öperler)

HOCA: (Cübbe ve kavuğunu Mehmet'e verir) Al bakalım.

MEHMET: Verin hoca efendi.

HOCA: (Oturur çocukları da oturtur. Biri sağına biri soluna geçerler.) Eeee... Nasılsınız bakalım çocuklar?...

NACİ: Çok şükür

RACİ: Duacıyız hoca efendi.

HOCA: Sağ olun. İnşallah dersinizi iyice bellediniz?

NACİ: Evet efendim

RACİ: Hay hay..

HOCA: Oh oh... Maşallah.. Maşallah... Çocuklar bugün çok işim var. Hemen derse başlayalım.

BEYLER: Baş üstüne efendim.

MEHMET: Hoca efendi ben de burada oturup dinleyeyim mi?

HOCA: Dinle...

MEHMET: Sâyende belki ben de bir şey öğrenirim..

HOCA: Hay hay.. Çocuklar, bugün ilk dersimiz ahlâktır.

BEYLER: Evet efendim..

HOCA: Açın kitapları bakayım.. Şimdi sözlerime dikkat edin... İnsan bu gülçehre-i âlemde ahlâk-ı hüsn ile muttasıl olursa mâ-dâm-el-hayat mesud ve bahtiyar olur. Anladınız mı?

HEPSİ: Anladık efendim.

HOCA: Ne anladınız? Sen söyle Mehmet, ne anladın?

MEHMET: İhsan allak Hasan Ağa ile muttasıl olursa aralarında kavga çıkar..

HOCA: Bu ne demek.

MEHMET: Sen söyledin Hoca Efendi

HOCA: Hayır oğlum ben böyle demedim. İyi kulak verin de dinleyin ve benimle beraber okuyun. İnsan..

MEHMET: İhsan..

HOCA: Hangi İhsan?

MEHMET: Bilmem sen dedin..

HOCA: Hayır oğlum.. İnsan..

MEHMET: Ha.. İnsan..

HEPSİ: İnsan

HOCA: Bu gülçehre-i âlemde

BEYLER: Bu gülçehre-i âlemde

MEHMET: Bu gülçehreli hanında

HOCA: Ulan hangi gülçehreli hanında.. Burada saz takımı mı var? Allah canını alsın, dinle..

HEPSİ: Bu gül çehre-i âlemde

HOCA: Ahlâk-ı hüsn ile muttasıl olursa

MEHMET: Allak Hasan Ağa ile muttasıl olursa

HOCA: Herif allak Hasan Ağa'yı nereden çıkardın?

MEHMET: Sen söylemedin mi hoca efendi?

HOCA: La havle vela.. Dinle oğlum. Ahlâk-ı hüsn ile muttasıl olursaaaaa(sa'yı uzatır)

MEHMET: Lahana var. Kartal'ın pırasa..

HOCA: Herif olursaaaaaaa

MEHMET: Anladık pırasaaaaa

HOCA: Öyle değil oğlum. O.. lur.... sa...

MEHMET: Haaa olursaa..

HOCA: Mâ-dâm-el-hayat..

MEHMET: Madem ki bayat kimse almaz

HOCA: (Hiddetli) Dinleyeceksen dinle yoksa kulağından tutar kapı dışarı atarım.

MEHMET: Peki Hoca Efendi.

HOCA: Mesud ve bahtiyar olur

MEHMET: Mesudlar ihtiyar olur

HOCA: Ulan yobaz kulağını aç yoksa kulaklarını koparacağım ha..

MEHMET: Peki hoca efendi peki.. Gücenme..

HOCA: Haydi hep beraber

MEHMET: Beraber..

HOCA ve HEPSİ: İnsan, bu gülçehre-i âlemde ahlâk-ı hüsn ile muttasıf olursa mâ-dâm el-hayat mesut ve bahtiyar olur.

HOCA: Tamam.. İyi oldu. Haydi siz devam edin iyice ezberleyin.

HEPSİ BİRDEN: (Okumağa devam ederken yandan kızın biri görünür. Yalnız Hoca görür. Şaşırır, durur. Hepsi birden durur. Hoca kendini toplar, çocukların başını kilitaba doğru eğer. Yalnız kendisi yüksek sesle okumağa devam eder).

HOCA: İnsan bu gülçehre-i âlemde.. ilah.. (Bu esnada görünen kız çekilir. Mukâbil taraf-taki kız çıkar Hoca görünce şaşırır, yüksek sesle) Aman Allah'ım bunlar da kim?

MEHMET ve BEYLER: (Aynen) Aman Allah'ım bunlar da kim?

HOCA: (Yine kendini toplar. Çocukların kafalarını önlerine eğerek) Önünüze bakın.. İnsan bu gülçehre-i âlemde.. İlh.. (Her iki kız çıkar. Hoca'ya işaret ile buse gönderirler) Aman canımın içleri.

ÇOCUKLAR VE MEHMET: Aman canımın içleri

HOCA: (Kafalarını iterek) Önünüze bakın... İnsan bu gülçehre-i âlemde (Kızlar mizansenini tekrar ederler) Aman Allah fena oluyorum..

BEYLER VE MEHMET: Aman Allah fena oluyorum. (Hoca çocuklara yumruk vurur).

HOCA: Önünüze bakın.. İnsan bu gülçehre-i âlemde.. İlah (Kızlar sokulur) Bittim, el-masım

HEPSİ: Bittim elmasım..

HOCA: (Evvelki mizansen) Önünüze bakın.. (Kızlar hocanın kucağına oturlar) Ah abdestim bozuldu.

BEYLER VE MEHMET: Ah abdestim bozuldu.. (Kızları görürler ayağa kalkarlar)

HOCA: (Kızlara sarılmış, coşkun ve bitkin bir halde) Kapatın kitabı.. İlm-i ahlâk ya müderris, yahu bunlar kim?

MEHMET: Ahlâk Hoca Efendi ahlâk..

HOCA: (Kızlara) Siz kimsiniz yâhu.. Burada işiniz ne?

NESİME: (Beyleri göstererek) Biz bunlarla sevişiyoruz. Bugün bizi buraya davet ettiler, biz de geldik.

HOCA: Sizi eve bunlar getirdi ha...

VESİLE: Evet

HOCA: İyi ama bunların babaları aksi herifin biri. Eğer sizi burada görürse haliniz harab.
Ya siz ne halt ettiniz de böyle bir işe kalkıştınız.

NACİ: Aman hoca efendi siz bir çare bulun.

NESİME: Ben Naci ile evlenmezsem ölürüm.

RACİ: Ben Vesile'siz kalırsam intihar ederim.

VESİLE: Raci'ye varmazsam kendimi kuyuya atarım.

HOCA: Hepinizden evvel ben kendimi pencereden atacağım galiba..

HEPSİ: (Hepsi etrafına toplanır yalvarmağa başlarlar) Aman Hoca efendi. (Ellerini öperler)(Mizansen)

HOCA: Bu işte benim elimden bir şey gelmez. (Bir yandan cübbe ve kavuğunu giyer) Ne haliniz varsa görün. Allahaismarladık.. (Kapıya doğru yürür). Kızlar, Beyler ve Mehmet el ele tutuşup hocanın yolunu keserler.

BEYLER, KIZLAR, MEHMET: (Bir ağızdan)

Kıydan kıydan kıydan gel

Ortası çamur yoldan gel

(Şarkısını söylemeğe başlarlar. Hoca sağa sola kaçır, hepsi aynı şarkı ile önünü keserler, şarkı ve oyunla perde iner).

İKİNCİ PERDE

SAHNE: Birinci perdenin aynı

Birinci Meclis

Hoca-Kızlar-Beyler-Mehmet-sonra Büyük Bey

(Birinci perdenin finali gibi aynı şarkı ve aynı oyunla açılır)

HOCA: Etmeyin çocuklar.(ötekiler devam eder).

BEY: (dışarıdan) Mehmet..

HOCA: Eyvah bittim.

MEHMET: Aman Bey geliyor...

ÇOCUKLAR: Babamız

HEPSİ: Amanın saklanalım

HOCA: Durun ilk evvela kızları saklayalım (Mehmet telaşla kızların ikisini de sağ taraftaki kapıdan iter). Çocuklar şu masayı düzeltin. Haydi şimdi derse başlayalım (Hepsi yerlerine oturur). İşte çocuklar dersimiz burada hitâm buluyor. (Bey girer) İnşallah gelecek derste bunun teferruatı hakkında takirde** (Bey'i selamlar) Dediklerimi anladınız ya?..

ÇOCUKLAR: Evet efendim anladık.

BEY: Merhaba Hoca..

HOCA: Allah ömürler versin beyim.

** Yazma eserde bu kelime çizilmiştir.

- BEY: Nasıl talebelerinden memnun musun?
- HOCA: Ne demek efendim. Çocuklar çocuk değil birer inci..
- BEY: Ha evet.. Derse çalışmalarının derecesini bilmem. Fakat ahlâk cihetinden evlâtlarımla iftihar ederim.
- HOCA: Ne kadar iftihar etseniz yeridir Beyefendi. Bu yaşa geldim böyle ahlâklı çocuklar ne gördüm ne de işittim.
- MEHMET: (Apar) İki şahid de içeride...***
- BEY: Zannedersem ders veriyordunuz.
- HOCA: Evet efendim ahlâk dersi
- BEY: Yaa...
- HOCA: Bitirdik Efendim.
- BEY: Nasıl bitirdiniz?
- HOCA: Yani.. Şey... Ahlâkı o kadar iyi bellediler ki artık tükettik, kitabı kapattık.
- BEY: Sonra musiki dersine başlamıştınız galiba...
- HOCA: (Şaşkın) Efendim..
- BEY: Evet musiki dersi yapıyordunuz...
- HOCA: Ne münasebet Efendim.
- BEY: Çok şey. Ben buraya gelirken bu salonda birkaç kişi şarkı söylüyordu.
- HOCA:(Çocuklara gizlice) Gördünüz mü ettiğiniz kepezeliği.
- MEHMET: (Gizlice Hoca'ya) Bittik Hoca Efendi.
- NACİ: (Aynen) Aman Hocam bir çare...
- HOCA: (Gizlice Naci'ye) Sus.. Allah canını alsın..
- BEY: Ne o Hoca?... Düşündün...
- HOCA: Bir şarkı dediniz değil mi beyim?
- BEY: Evet. Hem de bir kaç kişi birden.
- HOCA: Anladım.. O şarkı değil Beyim..
- BEY: Ya nedir?
- HOCA: Arz edeyim Efendim. Malûmâlinizdir ki (Yutkunur, öksürür, sümürür).
- RACİ: (Gizlice hocaya) Aman Hocam.
- HOCA: (Apar) Patla.. Malûmâlinizdir ki çocukların kuvve-i hafızayı teşkil eden beyin zarları hep bir derecede olmaz. Yani bunların bazısı kalın bazısı ince olur. İşte kalın kafalı ince kafalı dedikleri budur. Daha doğrusu gabâvet-i zihniyye meselesi..
- BEY: Eeee..
- HOCA: İşte ben de bunun için çocukların zihinlerini ölçtüm. Biri ötekinden kısa geldi.
- BEY: Yaa..
- HOCA: Bu mesele yalnız bendenize değil aynı zamanda çocuğa da müşkülat veriyor. Bunu bertaraf etmek için çareler düşündüm. Kütübhâne-i âcizîdeki kitapları tedkik ettim. Nihâyet ümidimi kesmek üzere idim ki Farabî hazretlerinin bir risâlesi elime geçti. Üstünde Usûl-i Aheng-i Tedrisî yazılı.
- BEY: Evet.

APAR: *Aparte* (Fr.): Aktörün sahnede başkaları işitiyormuş gibi kendi kendine konuşması. Gizli bir tarafa çekilerek konuşma, söylenme.

HOCA: Musannif bu eserinde diyor ki: Ey küçük çocuklara talim-i ulûm ile meşgûl hocalar. Eğer rahle-i tedrisinizde okuyan çocukların içinde gabâvet-i zihniyye dolayısıyla ders kavrayamayan bir nevzâda tesadüf ederseniz hemen usûl-i aheng-i tedrise müracaat ediniz diyor.

BEY: Allah... Allah..

HOCA: Evet... Bunun üzerine bendenizde büyük bir merak uyandı kitabı tedkik ettim. Çocukların beyinde hafıza kuvveti teşkil eden uzun sinirleri adeta tambura teline müşâbih ince ince sinirlerden müteşekkil olduğu için ihtizâzat-ı musikîyi kolaylıkla kavrayan bu teller bu ihtizâzâtı kolay kolay bırakmazmış. Binâenaleyh ders şarkıya uydurulup da çocuğa takrir edilirse hem kolay kavırıyor ve hem de müebbeden yerinde kalıyormuş. Bendeniz de şimdi bu usûlü tecrübe ediyorum.

BEY: Hoş şey. Bana gittikçe merak sardı. Şu sûretle yaptığınız dersi bir de benim yanımda tekrarlasanız..

HOCA: (Apar) Şimdi hâpı yuttuk..

RACÎ: (Hocaya) Aman Hocam

HOCA: (Raci'ye) Patla..

BEY: Ne oldu Hocam.

HOCA: Başüstüne Beyim. (Apar) Yarab sen imdadıma yetiş... (Çocuklara gizli) Geçen gün siz bahçede bir vatan marşı söylüyordunuz. Ona Farisî'de ism-i eşyanın nasıl cemlendiğini uyduracağım. Siz de benimle beraber okuyun.

ÇOCUKLAR: Peki..

HOCA: Başlıyoruz Beyim. Haydi çocuklar.. (Eliyle tempo tutar, Bey'den gayri)

HEPSİ:

Farisîde ism-i eşya ha ile cemlenir

Lâle lâle ha gibi hâne hâne ha gibi

HOCA: Gördünüz mü Beyim ne güzel ezberlemişler

BEY: Evet. Fakat ben ömrümde böyle ders ne gördüm ne de işittim.

HOCA: Dersin böylesini ben de görmedim ama Fârâbî hazretlerinin keşfi efendim.

BEY: Fakat Hoca benim işittiğim şarkı bu değildi, içinde kıyıdan, yandan, çamurdan gibi sözler vardı.

HOCA: (Apar) Eyvah!

ÇOCUKLAR: (Gizlice hocaya) Aman Hoca efendi sen bilirsin.

HOCA: (Gizlice çocuklara) Allah canınızı alsın. Artık bileceği mileceği kalmadı.

(Bey bu esnada başka şeyle meşgûldür)

RACÎ: (Gizlice) Aman Hocam

NACÎ:(Aynen) Ne olursa senden olur.

HOCA: (Aynen) Benden artık bir cenaze olur.

BEY: Hatırlayamadın mı Hocam?

HOCA: Hatırladım efendim. Hendese dersi.

BEY: Hendese mi?

HOCA: Evet efendim

BEY: Aman Hocam. Pek meraklı bir şey şunu tekrar edin.

HOCA: (Bir çok mizansen yapar) Beyim malûm-i izânınız hendese çok çetin ve muğlak bir derstir. Buna hem zihin ale'l-husûs (Naci ve Raci'nin kafasını yumruklar) böyle

gâbi zihinler kolay kolay kavrayamaz. Bahsimiz eşşek davası. Müselles-i mütesavi's-sâkayn, müselles-i mütesâviü'l adla, müselsel-i muhtelifü'l adla nâmıyla üç kısımdır. Önümüze resm olunan bir müsellesin bunlardan hangisi olduğunu anlamak o müsellesi mesâha etmeye yani ölçmeye vâbestedir. Bu ölçme meselesini çocuklara bir türlü anlatamadım. Derhal usûl-i Farabî'yi tatbik ettim. (Eliyle masanın üzerine muhayyel bir müselles resmeder). Müsellesi yaptık. Bunun veter-i kâ'imesini bulmak için derhal ölçüye başladık. (Elini müsellesin üç dilinde gezdirerek).

Kıydan kıydan gel

(Re's-i müselleste veter-i kâ'imeyi alt dıl'a indirir gibi elini aşağıya çekerek)

Ortası çamur yoldan gel

(Elini masaya vurarak) İşte efendim.

BEY: (Düşünceli) Alâ

HOCA: (Apar) Herif artık bu sefer yutmadı.

BEY: Hoca müsellese de paydos, usûl-i Farabî'ye de paydos, derse de paydos.... Seninle yalnız kalacağım.

HOCA: Eyvah....

BEY: (Çocuklarla, Mehmet'e) Haydi hepiniz dışarı. Beni Hoca ile yalnız bırakın...

HOCA: (Gizli) Aman çocuklar, herif galiba dayağa benden başlayacak. Eğer feryad edersem Allah aşkına gelin beni kurtarın.

MEHMET: (Gizli) Sen merak etme ben savuşurum.

HOCA: (Gizli) Etmeyin yahu.. (Çocuklar ve Mehmet giderler)

BEY: Şimdi karşıma otur da beni dinle Hoca. (Oturur).

HOCA: Buyurun efendim.

BEY: Ben çocuklarıma fevkalâde düşkün bir adamım. Onların tahsil ve terbiyelerine ve bilhassa ahlâklarına dikkat ederim.

HOCA: Ee...Eeee...Eeeee Evet Efendim.

BEY: Binâenaleyh bir takım ahlâkı bozuk arkadaşlarla düşüp kalkarak o temiz ahlâklarının bozulmasını istemem.

HOCA: Evet, haklısınız efendim. O tertemiz ahlâkları bozulmamalı efendim.

BEY: Değil mi ya Hocam, değil mi ya? Ale'l-husûs vaktinden evvel gözlerinin de açılmasını istemem.

HOCA: Evet efendim.

BEY: Binaenaleyh hiç bir kadınla konuşmak tanışmak değil; hatta karşılaşmalarını bile istemem..

HOCA: Haklısınız ama Efendim benim bu işte kabahatim yok

BEY: Hangi işte?

HOCA: Kadın.

BEY: Ne kadını?

HOCA: (apar) Eyvah az daha ağzımdan kaçıracaktım. Şey yani kadın meselesinde her vakit çocuklarla beraber olmadığım için kendilerini göz önünde tutamam

BEY: Ha.. Bak bu doğru. Fakat ben ne kadar dikkat etsem yine bunların bir gün birer kadın veya kızla karşılaşacaklarından endişe ettiğim için kendilerini hemen evlendirmek niyetindeyim.

HOCA: Bu çok münasib efendim. Zâten onlar da bu fikirde.

BEY: Hangi fikirde?

HOCA: Şey..(Apar) Eyvah yine boş boğazlık ediyorum.. Yani sizin emirlerinize itaat fikrinde.

BEY: Evet.. Bunların her ikisini de aynı günde ve iki kız kardeşle evlendireceğim.

HOCA: Kızlar kardeş ha...

BEY:(Sıçrayarak) Hangi kızlar Hoca?

HOCA: (Apar) Tuuu... Hiç dilim durmuyor ki kardeş. Bugün muhakkak dayak yiyeceğim. Şey.. Yani bulduğunuz kızlar diyecektim.

BEY: Daha bulmadım. . Bulacağım.

HOCA: Aramağa hâcet yok efendim.

BEY: Ne dedin Hoca?..

HOCA: (Apar) Hey Allahım... Bulunur Beyim kolay..

BEY: Ha evet.. Mâmafih buldum gibi bir şey. Kızlar yakında.

HOCA: Evet burada evde...

BEY: Hangi evde Hoca?..

HOCA: Tabii kendi evlerinde Efendim.

BEY: Benim bulduğum kızlar bizim arka sokakta helvacının karşısındaki evde oturuyorlar. Bir de dul anaları varmış. Eeeh Hoca bizim hatun da vefât edeli epeyce oldu. Onu da biz alırsız münasib olur değil mi?

HOCA: Hay hay Efendim. Hatta hala veya teyzeleri varsa ona da beni kayırırsınız?..

BEY:(Güler) Hay hay.. Şimdi bunlar hakkında tahkikat yapmak için senden başka kimsem yok. Sen oraya kadar bir zahmet et, şunlar hakkında bir tahkikat yap...

HOCA: Baş üstüne Efendim.

BEY: Haydi Hocam git tahkikat yap, çocukları da bana gönder.

HOCA: Peki efendim. (Cübbe ve kavuğunu giyer gider)

BEY: İnşallah şu işi istediğim gibi halle muvaffak olursam her cihetten memnun olacağım.

İkinci Meclis

Bey, Çocuklar, Mehmet

MEHMET:(Etrafına bakarak kapıyı açar) Hoca dayağı yemiş gitmiş, Sıra bizde...

BEY: Çocuklar size pek mühim bir kararımı söyleyeceğim. Sizi evlendirmeğe karar verdim.

NACİ: Efendim...

BEY:Sizi evlendireceğim. (Kızlar Bey'in arkasından çocukları tehdit eder. Mehmet telaşlanır.)

MEHMET: Kışt.. Kışt...

BEY: Ne oluyor Mehmet?

MEHMET: Şey efendim, sinekler sizi rahatsız edecekler de...

BEY: Bırak şimdi sırası değil. Cevab verin çocuklar ne diyorsunuz?

RACİ: Fakat...

BEY: Ey.. Fakat.. (Kızlar yine tehdit ederler)
 NACİ: Biz evlenmeyiz.
 BEY: Ne?
 RACİ: Daha vaktimiz değil.
 BEY: Sözlerime itiraz cesaretini nereden buldunuz. Benim kararım katıdır.
 NACİ: Efendim
 BEY:(Tokatlar) Çık.. (Naci çıkar)
 RACİ: Babacığım..
 BEY: (Tokatlar) Çık... (Raci çıkar)
 MEHMET: Beyim
 BEY: (Tokatlar) Defol (Mehmet gider) Terbiyesizler bana itiraz ha... Görürsünüz siz..
 (Hoca girer)

Üçüncü Meclis

Bey, Hoca, sonra Çocuklar, Mehmet, Kızlar

HOCA: Geldim Efendim.
 BEY: Hoş geldin Hoca. Anlat bakalım.
 HOCA: Beyim tahkikat iyi netice verdi. Bunlar oldukça fakir insanlar. Hatta etrafa biraz da borçları var. Fakat namuslu kimselermiş. Hem de anaları kızlarından güzelmiş.
 BEY: Alâ.. Alâ.. Hocam meseleyi çocuklara biraz açtım, fakat tamamıyla söylemedim. Onlara emirlerimi tebliğ et. Yarın nişan,-nikâh, düğün hepsi birden yapılacak. Ben onları sana gönderirim. Kararım katı.
 HOCA: Baş üstüne efendim. (Bey çıkar) Herif analarını alacağım diye amma acele ediyor ha (Kızlar Hoca'ya hücum ederler).
 NESİME: Sen bizim nişanımızı evlendiriyorsun ha..
 VESİLE: Sen bizi bedbaht ediyorsun ha.. (Hoca'yı didiklemeğe başlarlar)
 HOCA: Durun canım acele etmeyin.(Çocuklar ve Mehmet girerler. Arbedede dayağı Mehmet ve çocuklar yerler. Hoca hepsini teskin eder.) Durun kızlar, kabahat ne bu çocuklarda ne de bende. Asıl kabahat o kızların analarının güzel olmasında..
 NESİME: Bu da ne demek?
 HOCA: Ne demek olacak. O kızların analarını Bey kendisi almak için bunlara o kızları almak istiyor. İşin esası bu... Sizin güzel bir ananız olsaydı sizi alırdı.
 VESİLE: Bizim de dünya güzeli gibi bir teyzemiz var.
 NESİME: Hem daha genç.
 HOCA: Şu halde iş oldu demektir. Fakat bu adam kararından birden bire geri dönmez. Ona bir oyun oynamak lazım. Siz beni dinleyin. Halanız da var mı?
 NESİME: Teyzemizden daha güzel bir halamız da var.
 HOCA: Onu da bana verirseniz ben de sizin işinizi yaparım.
 NESİME: Söz mü?
 HOCA: Söz.. Haydi gelin benimle beraber... (Yürürlerken, perde)

ÜÇÜNCÜ PERDE

SAHNE: Birinci perdenin aynı. Orta masada içki takımı vardır.

Birinci Meclis

Nesime, Vesile, sonra Raci, Naci

NESİME: (Asabiyetle dolaşarak) Görmüyor musun? Bu vakit oldu daha hâlâ gelmediler. Hoca olacak o herif bizi pek âlâ aldattı. Fakat ilk gördüğüm yerde sarığımı boynuna dolayacağım. (Vesile durgundur. Düşünür) Budala gibi ona inandık da düğün evine gitmelerine müsaade ettik.

VESİLE: (Dinleyerek) Dur bir gelen var galiba.. (Dışarıda ayak sesleri olur. Raci, Naci koşarak gelirler. Birbirlerine sarılırlar)

NESİME: Ah geldiniz mi?

NACİ: Geldik iki gözüm.

VESİLE: Niye bu kadar geç kaldınız?

RACİ: Başımıza gelenleri sormayın..

NACİ: Bereket versin Hoca'ya.

NESİME: Sizi Hoca mı kurtardı?

RACİ: Evet o babamızı lafa tuttu biz de kaçtık.

VESİLE: Kendisi nerede?

RACİ: Orada. Kaçabilirse o da gelecek. (Mehmet dışarıdan şarkı söyleyerek gelir).

İkinci Meclis

Evvelkiler, Mehmet, sonra Hoca

MEHMET: (Sarhoş) Geçmiş olsun küçük beyler

NACİ: Gel bakalım Mehmet gel, otur. (Oturur) Eee.. Ne haber?

MEHMET: Sorma Bey'im. Babanız kömür yedi ateş püskürüyor. Düğün evi karma-karışık oldu. Hoca ile beraber sizi arıyorlar. Ben fırsatımı buldum, kaçtım.

RACİ: Demek Hoca savuşamadı.

MEHMET: Baban hocanın yakasını bırakır mı hiç?

NESİME: Zavallı Hoca.

MEHMET: Adam düşündüğün şeye bak. O da ne yapar yapar elbet kurtulur. Siz keyfinize bakın.

NACİ: Evet evet.. Haydi şu kurtuluşun şerefine içelim (Kendileri içerler. Hoca'ya verir. **** Tulfat mizansenleri, sonra dışarıdan hocanın sesi).

Hoca henüz mecliste bulunmadığı için bu kelime yanlışlıkla Hoca yazılmıştır. Aslında burada Mehmet kasedilmektedir.

NESİME: İşte Hoca geliyor.

MEHMET: Sahi be.. O da paçayı kurtarmış.

HOCA: (Sallana sallana gelir) Merhaba çocuklar..

HEPSİ: (Kalkarak) Buyurun Hoca efendi..

HOCA: Çocuklar topumuza birden geçmiş olsun.. (Gülüşmeler) Ama durun daha pek gülmeyin. Babanızın halini bir görseniz, gülmek değil titrersiniz. Siz savuştuktan sonra yakama yapıştı. Evin içerisi karma karışık oldu. Bir aralık elinden kurtuldum tavan arasına kaçtım. Oradan da komşunun tavanına kaçtım. Kedi gibi damdan dolaşa dolaşa buraya geldim. Geldim ama ben de bittim. Şimdi nerde ise o da gelir. Haydi kızlar siz savuşun.

NESİME: Hayır, hiç bir yere gitmeyeceğiz. Artık her şey meydana çıkmalı..

HOCA: Eyvah, dayağı sağlam biz yiyeceğiz.

NESİME: Sen korkma Hoca. Sen elinden geleni yaptın. Bize verdiğin sözü yerine getirdin. Bundan sonrasını bana bırakın.

HOCA: (İçki sofrasını görür) aman yahu babanız gelir de bunu görürse dayağı bir misli cem eder.

NESİME: Korkma Hoca otur iç.

HOCA: Bu da doğru. Evet içmek lâzım. Çocuklar içelim hem de öyle içelim ki yiyeceğimiz dayağın acısını duymayacak kadar sarhoş olalım. (Hep birden oturup içmeğe başlarlar. Şarkı söylerler, oynarlar. Tam Hoca kadehi ağzına götüreceği sırada Bey'in dışarıdan sesi gelir).

Üçüncü Meclis

Evvelkiler, Bey

BEY: (Dışarıdan) Mehmet... Mehmet...

HOCA: (Yutkunup aksırarak) Bittik...

NESİME: Korkmayın... (Beylere) Siz şu odaya girin.

NACİ: Ne olacak...

NESİME: Girin.. (Çocukları odaya sokar) Hoca, Mehmet siz de şu masanın altına girin..

HOCA: Aman kızım ocağına düştüm..

NESİME: Korkma.. (Hoca, Mehmet masanın altına girer).

BEY: (Dışarıdan) Bu da ne demek? Kapılar ardına kadar açık. Meydanda da kimseler yok.. (Gelir kızları görür, şaşırır.) A.. aaa...

NESİME: (Nezaketle) Buyurun efendim..

BEY: (Hayretle) Fakat..

NESİME: Buyurun oturun Efendim.. Burası yabancı yer değil.

BEY: Evet yabancı yer değil.. Fakat sizler kimsiniz?

NESİME: Hele buyurun oturun da görüşürüz efendim.

BEY: Hayır hayır.. Siz kimsiniz evvela onu söyleyin?

NESİME: Efendim biz bu evde kiracıyız..

BEY: Kiracı mı? Ne kiracısı?

NESİME: Ne kiracısı ne demek? Bu evin kiracısı.

BEY: Anlamıyorum, yoksa benimle alay mı ediyorsunuz?

NESİME: Ne münasebet efendim.

BEY: Bu ev benim. Ben evime kiracı falan koymadım. Eşya da benim...

NESİME: Biz zâten eşyasıyla tuttuk.

BEY: Çıldıracağım yahu.. Ne demek eşyasıyla anlayamıyorum?

NESİME: Bunda anlaşılmayacak bir şey yok. Hiddetlenmeyin. Oturun, sizin gibi kibar bir zâta böyle hiddet ve şiddet yakışmıyor.

BEY: Fakat...

NESİME: Oturun efendim oturun..(Kollarına girerek oturturlar) Üzülmeyin. Pek âlä anlaşırız..

BEY: Fakat beni böyle tatlı dil ve güler yüzle aldatmağa çalışmayın. Bana izahat verin...

NESİME: Hay hay Efendim. Emredersiniz. Fakat rica ederim asabiyete kapılmayın. Bir tane içer misiniz?..

BEY: (Şiddetle) Hayır...

NESİME: Aaa... Pek mahcub oldum.

VESİLE: Rica ederim Beyefendi, ablamı mahcub etmeyiniz.. Ne olur bir tanecik içseniz..

BEY: (Yumuşak) Kızım ben ömrümde içmedim, yine de içmem..

HOCA: (Masa altında) Ben de içmemiştim ama bak körkütük oldum.

NESİME: Ne olur Beyim hatır için..

BEY: (Alır fakat içmez. Eli masada dayalıdır) Rica ederim bu kiracılık mes'elesi nedir, anlatır mısınız?

NESİME: Efendim, biz ev arıyorduk. İki genç bize buranın kiralık olduğunu söylediler. Biz de tuttuk. Hatta kontrat bile yaptık...

HOCA: (Altan) Evet ben de şahidim. Alt katı da biz tuttuk (Beyin elinden rakıyı alır, içer. Bey dalgındır).

BEY: Bu da ne demek? Bu ev benim. Benim evimi haberim olmadan kim kiraya verebilir.

NESİME: Orasını da ne bilelim efendim. Fakat rakınızı içmediniz.

BEY:(Boş kadehi içer) Bu ne? Bu boş.. Benimle mütemîdiyen alay mı edeceksiniz?

NESİME: Hayır efendim elimle doldurdum. Siz içmişsiniz de farkında değilsiniz.. Buyurun meze alın. (Meze verir, Bey alır fakat aynı elinde tutar).

BEY: Haydi öyle olsun. Fakat şu işi bana anlatın...

NESİME: Anlatacağım efendim (Hoca Bey'in elinden mezeyi alırken, Bey Hoca'yı yakalar. Hiddetle haykırır).

BEY: Bu ne? Bu ne rezalet?

HOCA: (Masanın altından çıkarak) Teslim Efendim. Ne istersen onu yap..

BEY: Anlat Hoca bana bu kızlar kim? Bu ne iş?

HOCA: Beyim bu kızlar senin oğullarının sevgilileri...

BEY: Neee?...

MEHMET: Ne olacak Beyim ahlâktır ahlâk...

HOCA: Oğullarınız bu kızlarla sevişmişler; evlenmek için de sözleşmişler. Mesele bundan ibâret. Nafile hiddetlenme Beyim. Sen nasıl olsa çocuklarını evlendirecek değil mi idin? O kızlarla olmasın da bunlarla olsun.

BEY: Öyle şey mi olur? Ben onlara söz verdim.

HOCA: Bu işte senin sözünün kıymeti olmaz; çünkü kızları sen değil çocukların alacak Beyim. Onlar da bunları seviyorlar. Senin zorunla ötekileri alsalar bile mesut olmazlar. Elin kızlarına da yazık olur.

BEY: Doğru.. (Biraz düşündükten sonra bir kenara çekilerek) Buraya gel... Peki dedik.. Ben ne olacağım?.. O kızların bir de güzel anneleri vardı.

HOCA: Merak etme Beyim. Bu kızlarında genç, güzel bir teyzeleri var. Senin hesabına onu da pazarlığa koyduk..

BEY: Deme Hoca..

HOCA: Bana inan Beyim..

BEY: Peki öyle ise çocuklar nerede?

HOCA: Buradalar.. (Çağırır, gelirler) Gelin korkmayın.. Gözünüz aydın, iş hallolundu. Haydi hepiniz babanızın elini öpün. Evlenmenize razı oldu. (Hepsi Bey'in ve Hoca'nın elini öperler) Ha.. Kızlar teyzenizi de Bey'e vereceksiniz ha..

NESİME: Ma'al-memnuniye...

HOCA: Halanız falan yok mu?

NESİME: Neye sordun Hocam?

HOCA: Fakir de; eşsiz kalmazdım da..

NESİME: Vardı Hocam ama..

HOCA: Ne oldu? Kocaya mı vardı?..

NESİME: Hayır Hocam öldü...

HOCA: Desenize biz bu işte de açıkta kaldık...

Umumî gülüşme arasında perde iner.

PERDE. 23.5.1938 (Süflör)B